

Rekomendācija

«Datu subjekta tiesības»

Rīga

levads

Rekomendācijas „**Datu subjekta tiesības**” mērķis ir sniegt skaidrojumu datu subjektiem par tiesībām piekļūt saviem personas datiem. Kā arī tā ir paredzēta pārziņiem, kas apstrādā personas datus, lai sekmētu pārziņu izpratni par pienākumu nodrošināt datu subjektu tiesības un palīdzētu pārziņiem nodrošināt labās prakses īstenošanu attiecībā uz datu subjektu pieejas tiesībām. Turklāt rekomendācija ir paredzēta visiem pārziņiem – gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

Prakse, kā pārziņi atbild uz datu subjektu pieprasījumiem, ir dažāda. Tā ir atkarīga no personas datu apjoma un veida, ko pārzinis apstrādā, bet princips, ka jānodrošina datu subjektu pieejas tiesības, ir vienāds katrā situācijā.

Datu valsts inspekcijas (turpmāk – DVI) rekomendācijai ir ieteikuma raksturs. Tā izstrādāta, pamatojoties uz Fizisko personu datu aizsardzības likuma (turpmāk – FPDAL) 29. panta trešās daļas 4. punktu, kas nosaka, ka DVI ierosina un veic darbības, kas vērstas uz efektīvāku personas datu aizsardzību. Rekomendācija ir izstrādāta, ņemot vērā DVI un ES dalībvalstu iestāžu, kuras uzrauga personas datu aizsardzību, pieredzi un rekomendācijas (vadlīnijas). Rekomendācija ir DVI viedoklis par FPDAL noteikto datu subjektu tiesību ievērošanas interpretāciju, tās ievērošana nav obligāta, kad tā pārsniedz FPDAL prasības, nodrošinot labo praksi. Rekomendācija nav tiesību akts, kāds ir FPDAL, kas nosaka pārziņiem pienākumus, kas tiem jānodrošina. Pārziņi var rast alternatīvus veidus, kā nodrošināt FPDAL prasības un ieviest atbilstošu labo praksi. Rekomendācijā tiks nošķirta labā prakse no FPDAL prasībām.

Datu subjektu piekļuves tiesības ir noteiktas FPDAL 15. pantā. Pastāv arī izņēmumi datu subjektu tiesībām piekļūt saviem personas datiem.

1. Ieskats datu subjektu tiesībās

Kas ir datu subjektu pieejas tiesības?

Tās ir tiesības, kuru ietvaros fiziskas personas tiek informētas par viņu personas datiem, ko apstrādā konkrētais pārzinis attiecībā uz konkrēto individu, kāpēc konkrētais pārzinis apstrādā viņa personas datus un kam pārzinis ir izpaudis viņa personas datus. FPDAL, kas stājās spēkā 2000. gada 20. aprīlī, nodrošina fiziskām personām tiesības pieprasīt no pārziņiem iepriekš minēto informāciju.

Kas ir personas dati?

Lai informācija būtu personas dati, tai ir jāattiecas uz fiziskām personām, un jābūt iespējai fiziskās personas identificēt, izmantojot to (t.i., tikai to vai kopā arī citu informāciju, kas var nonākt pārziņa rīcībā). DVI ir izstrādājusi rekomendāciju – „Personas datu definīcija”, kā arī turpmāk šajā rekomendācijā tiks sniegta papildu informācija saistībā ar šo jautājumu.

Vai datu subjekta pieprasījumam iegūt personas datus (turpmāk – DSP) jābūt noteiktā formā?

DSP ir jābūt rakstveida formā vai tādā formā, kas saskaņā ar tiesību aktiem var tikt uzskatīta par rakstveida formu, piemēram, elektroniskais dokuments, kas parakstīts ar drošu elektronisko parakstu. Pārzinis nevar pieprasīt datu subjektam izmantot noteiktas formas DSP, bet tādas var izstrādāt, lai palīdzētu datu subjektam iesniegt noteiktu informāciju, lai pārzinis varētu efektīvāk nodrošināt DSP.

Vai var prasīt samaksu par datu subjekta informācijas pieprasījumu?

Nē, ja vien DSP netiek iesniegts vairāk kā divas reizes gadā. Šeit jāņem arī vērā, ka šis ierobežojums attiecas tikai uz pilnībā atbilstoši FPDAL izpildītiem DSP, nevis saskaņā ar FPDAL daļēji vai pilnībā neizpildītiem DSP. Pārzinim ir tiesības noteikt samaksu tikai par nākamo (vairāk kā divas reizes gadā) DSP pieprasījumu izpildi.

Kādu informāciju fiziskām personām ir tiesības iegūt?

DSP tiesības bieži izmanto fiziskās personas, kas vēlas iegūt tās informācijas kopiju, ko pārziņi par konkrēto datu subjektu glabā. Datu subjektam ir tiesības iegūt šādu informāciju no pārziņa, kas atrodas personas datu apstrādes sistēmā:

- vai pārzinis apstrādā jebkādas konkrētā datu subjekta datus personas datu apstrādes sistēmā;
- kas ir konkrētās personas datu apstrādes pārzinis/pārziņi;
- vai pārzinis apstrādā jebkādas konkrētā datu subjekta datus personas datu apstrādes sistēmā;
- kas ir konkrētās personas datu apstrādes pārzinis/pārziņi;
- visu informāciju par personas datiem, t.i., jāsniedz visi konkrētās fiziskās personas personas dati, kas ir pārziņa personas datu apstrādes sistēmā, kā arī jānorāda to apstrādes mērķis (jeb kāpēc tie tiek

apstrādāti), to apstrādes tiesiskais pamats (FPDAL 7., 11., 12., 13¹. pants, arī citi speciālie likumi, ja konkrētā personas datu apstrāde izriet no tiem), veids, kā tiek personas dati apstrādāti (elektroniski, papīra formāts, vai abi);

- vai personas dati ir tikuši nodoti citām fiziskām vai juridiskām personām (t.sk. personas datu operatoram/operatoriem – pārziņa pilnvarota persona, kas veic personas datu apstrādi pārziņa uzdevumā);
- informāciju par personas datu ieguves avotiem, ja vien likums neaizliedz šīs ziņas izpaust;
- vai un kad (datums) pēdējo reizi ir laboti datu subjekta personas dati, t.sk. dzēsti vai bloķēti;
- informāciju par metodēm (pamatojumu), kādas tiek izmantotas, ja datu subjekta personas dati tiek apstrādāti, izmantojot automatizētās apstrādes sistēmas, ciktāl šādas informācijas iegūšanu neaizliedz citi likumi. Piemēram, ja tikai pamatojoties uz informācijas tehnoloģijas sistēmas ģenerētu informāciju tiek pieņemts lēmums piešķirt personai kredītu vai nē; vai tikai izmantojot informāciju tehnoloģijas tiek novērtēta pretendenta atbilstība vakantajam amatam;
- informāciju par to, kāda ir procedūra, lai datu subjekts varētu izmantot FPDAL noteiktos DSP.

FPDAL nodrošina tiesības datu subjektam iegūt savus personas datus, nevis tiesības iegūt dokumentus, kas

satur viņa personas datus. Bieži ērtākais veids, kā pārzinim sniegt atbilstošu informāciju, ir izsniegt oriģinālo dokumentu kopijas.

Kāds ir laika posms, kurā jāsniedz atbilde?

FPDAL nosaka, ka mēneša laikā no attiecīgā pieprasījuma saņemšanas dienas pārzinim ir jāsniedz atbilde uz DSP.

Vai ir kādi izņēmumi?

Jā. FPDAL nosaka vairākus izņēmumus, kad datu subjekts nevar iegūt informāciju par sevi. Tāpat ir izņēmumi, kas saistīti ar atbildes sniegšanu uz DSP – piemēram, ja šādas informācijas izpaušana ir saistīta ar citu fizisko personu datu izpaušanu. Turpmāk rekomendācijā būs detalizētāka informācija par šo aspektu.

2. DSP nodrošināšana

DSP ir personu pamattiesības. Bet tā ir arī iespēja pārzinim uzlabot savu klientu apkalpošanu, atbildot uz DSP, tādējādi uzlabojot personas datu, ko pārzinis apstrādā, kvalitāti, kā arī sekmējot klientu uzticēšanos pārziņa veiktajai personas datu apstrādei.

Pārziņiem ir svarīgi palīdzēt datu subjektiem sagatavot DSP, lai vēlāk pēc iespējas izvairītos no sūdzībām par informācijas nesniegšanu. Pārzinis var izvairīties no konfliktu situācijām, ja datu subjektiem tiek saprotami izskaidrots:

- kā var iegūt informāciju par sevi;
- kas pārzinim ir nepieciešams, lai izpildītu šādu pieprasījumu;
- ka pārzinis sniegs atbildi ne vēlāk kā mēneša laikā.

Izmantojot šajā rekomendācijā sniegto informāciju, pārziņi varēs:

- nodrošināt sniegto DSP atbilstību FPDAL noteiktajām prasībām;
- racionalizēt pārziņa procesus, lai nodrošinātu DSP izpildi, tādējādi ietaupot laiku un resursus;
- palielināt datu subjekta uzticēšanos pārzinim un tā sniegtajiem pakalpojumiem, esot atvērtiem un sniedzot informāciju fiziskām personām par personas datiem, ko viņš apstrādā;
- nodrošināt klientu labāku apkalpošanu;
- nodrošināt atklātību un caurskatāmību attiecībā uz pārziņa darbību, ja pārzinis darbojas publiskajā sektorā, jo tas ir viens no valsts pārvaldes darbības principiem;
- sniegt iespēju klientiem, darbiniekiem un citiem indivīdiem pārbaudīt, vai tā informācija, ko pārzinis apstrādā, ir pareiza, un aktualizēt attiecīgi to informāciju, kas ir neprecīza.

Citi labās prakses kritēriji DSP nodrošināšanai tiks sniegti turpmāk rekomendācijā, un jāņem vērā, ka ne visi tie būs piemēroti jebkuram pārzinim.

3. Datu subjekta pieprasījumu atpazīšana

Kas ir datu subjekta pieprasījums?

Lai pārzinis nodrošinātu labu praksi attiecībā uz DSP:

Apmācība

Visam personālam ir jābūt apmācītam atpazīt DSP, iekļaujot to kā daļu no kopējās personas datu aizsardzības apmācības, kas tiek nodrošināta pārziņa personālam. Detalizētāka apmācība, kā rīkoties, saņemot DSP, ir nepieciešama attiecīgajam personālam saistībā ar tiešo darba pienākumu veikšanu, kas saistīta ar DSP izpildi.

Vadlīnijas

Pārzinis ir izstrādājis vadlīnijas par personas datu apstrādi un aizsardzību, un tās ir pieejamas personālam, piemēram, tā ir pieejama organizācijas iekšējā tīklā ar saitēm uz DSP politiku un procedūrām.

Personāls, kas nodrošina DSP izpildi

leteikums pārzinim noteikt īpašu personu vai personas, kas ir atbildīgas par DSP izpildi. Iesakām pārzinim izvērtēt iespēju noteikt vairāk nekā tikai vienu atbildīgo personu gadījumiem, kad viena no tām ir prombūtnē, vai kad pārzinis veic apjomīgu personas datu apstrādi.

Personas datu aizsardzības speciālisti

Dažādas lielas organizācijas vai pārziņi, kuru pamatdarbība ir cieši saistīta ar personas datu apstrādi, ir iecēluši personas datu aizsardzības speciālistu, kas sniedz konsultācijas personas datu aizsardzības jautājumos, tai skaitā saistībā ar DSP. Ir gadījumi, kad pārziņi izvēlas piesaistīt personas datu aizsardzības speciālistus, arī lai sakārtotu un pilnveidotu personas datu apstrādes procesus, kā arī uzlabotu metodes, kā nodrošināt DSP izpildi.

Atbilstības novērtēšana

Atbilstība, nodrošinot DSP izpildi, ir jāvērtē un jāapspiež ar tām personām organizācijā, kas nodarbojas ar informācijas pārvaldības jautājumiem, un jāsniedz informācija vadībai par DSP skaitu pārziņa organizācijā. Detalizētāku informāciju par katru DSP, kad nevar tikt savlaicīgi ievērots FPDAL noteiktais atbildes sniegšanas termiņš, ir jāvērtē attiecīgā vadības sanāksmē.

Datu subjekta pieprasījums (DSP) ir rakstveida iesniegums jeb pieprasījums, ko izsaka fiziska persona vai kāds tās vārdā, pieprasot informāciju, ko datu subjekts var pieprasīt saskaņā ar FPDAL 15. pantu. Pieprasījumu

nav jābūt noteiktā formā un nav jāietver vārds „datu subjekta pieprasījums” vai atsauce uz FPDAL. DSP var tikt atzīts par tādu pat tad, ja tas atsaucas uz citu tiesību aktu, piemēram, Informācijas atklātības likumu. Pārzinim ir svarīgi vērtēt pašu pieprasījuma saturu, lai noteiktu, vai tas ir DSP.

Formālie priekšnosacījumi

DSP ir jābūt rakstveida formā vai tādā formā, kas saskaņā ar tiesību aktiem var tikt uzskatīta par rakstveida formu, piemēram, elektroniskais dokuments, kas parakstīts ar drošu elektronisko parakstu. Standartizētas formas pārzinim palīdzēs identificēt DSP, savukārt datu subjektam būs vieglāk norādīt visu pārzinim nepieciešamo informāciju, lai atrastu tieši to informāciju, ko vēlas iegūt datu subjekts (fiziskā persona). Tiesību aktos nav noteikta standartizēta DSP forma. Pārzinis nevar pieprasīt personai izmantot pārziņa izstrādāto DSP formu, bet var to lūgt izmantot, norādot, ka tās izmantošana nav obligāta un tas nav iemesls, kāpēc pārzinis nesniegs informāciju FPDAL noteiktajā termiņā – mēneša laikā.

Pārziņiem ir jāņem vērā šādi arī šādi aspekti, izvērtējot, vai DSP ir izpildāms:

- Vai personas dati atrodas personas datu apstrādes sistēmā;
- Ja datu subjekts ir mutvārdos izteicis DSP, tad tie nav jāizpilda. Bet tas ir atkarīgs no konkrētiem apstākļiem, kādos DSP ir izteikts (var būt izņēmumi un pārziņa pienākums īpaši šādos izņēmuma gadījumos ir pārliecināties par personas identitāti). Labā prakse DSP nodrošināšanā – sniegt skaidrojumu personai, kā iesniegt atbilstošu DSP, lai tā izpilde tiktu nodrošināta, nevis vienkārši to ignorēt.
- Ja DSP nav tieši minēta atsauce uz FPDAL, vai arī nav norādes, ka tas ir DSP, pārzinim ir pienākums

atbildēt uz to, ja no iesnieguma satura ir skaidrs, ka persona vēlas iegūt informāciju par saviem personas datiem.

- Pieprasītājs neizpauž iemeslus (mērķus), kāpēc iesniedz DSP, vai arī nenorāda, ko vēlas ar pieprasīto informāciju darīt, kaut arī, iespējams, tas pārzinim palīdzētu atrast atbilstošo informāciju. Svarīgi ir norādīt, ka DSP tiek identificēts un izskatīts saskaņā ar organizācijas DSP izskatīšanas procedūrām.

DSP, kas tiek iesniegti citu personu vārdā

Individam ir iespēja izmantot trešo personu starpniecību DSP iesniegšanai. Piemēram, tas var būt advokāts, kuru pilnvarojis klients, bet tā var būt jebkāda trešā persona, kam ir tiesības darboties datu subjekta vārdā. Šādos gadījumos pārzinim jāpārliecinās, ka trešā persona, kas iesniedz DSP, ir tiesīga darboties datu subjekta vārdā. Atbildība par attiecīgu pierādījumu par pilnvarojuma spēkā esamību iesniegšanu ir šai trešajai personai.

Dažos gadījumos datu subjektam varētu nebūt attiecīgas rīcībspējas darboties savā vārdā. Tiesību aktos nav noteikta speciāla kārtība, kā šādos gadījumos trešā persona iesniedz DSP datu subjekta vārdā. Ir pamatoti pieņemt, ka pilnvarotā persona var būt advokāts, vai ar tiesas lēmumu noteikta pilnvarotā persona, kurai ir tiesības iesniegt DSP.

Pieprasījumi, kas attiecas uz informāciju par bērniem

Saskaņā ar kritērijiem, kas noteikti svarīgākajos starptautiskajos dokumentos, bērns ir persona, kura nav sasniegusi 18 gadu vecumu, ja vien viņš vai viņa nav ieguvusi likumīgu pieaugušas personas statusu pirms šī vecuma¹. Bērns ir cilvēks šī vārda pilnā nozīmē. Tāpēc

bērnam ir jābūt visām cilvēktiesībām, tostarp tiesībām uz personas datu aizsardzību. Pat tad, ja bērns ir pārāk mazs, lai saprastu savas kā datu subjektu tiesības, dati par viņu jebkurā gadījumā ir viņa personas dati. Attiecīgi bērns ir tas, kuram ir pieejas tiesības saviem datiem, pat ja viņa tiesības palīdzēs īstenot tās personas, kuras ir konkrētā bērna vecāki vai aizbildņi.

4. Atbildes sniegšana uz datu subjekta pieprasījumu – vispārējie nosacījumi

Pieejas tiesības

Saskaņā ar datu subjekta pieejas tiesībām fiziskai personai ir tiesības piekļūt tikai saviem personas datiem, ne informācijai, kas attiecas uz citām fiziskām personām (ja vien konkrētā fiziskā persona neīsteno datu subjekta tiesības kādas citas fiziskās personas vārdā) un kas atrodas personas datu apstrādes sistēmā. Pirms pārzinis atbild uz DSP, pārzinim ir jālemj, vai informācija, ko pārzinis apstrādā (t.sk. glabā), ir personas dati, un kuras personas dati tie ir.

FPDAL nosaka, ka, lai informācija būtu personas dati, tai jāattiecas uz dzīvu fizisku personu un jābūt iespējamai šīs personas identifikācijai saistībā ar informāciju, kas ir pieejama pārzinim. Kad tiek vērtēts, vai informācija attiecas uz fizisko personu un tādējādi ir uzskatāma par fiziskās personas datiem, ir jāņem vērā konteksts, kādā informācija tiek glabāta vai arī kā tā tiek izmantota. Lai sekmētu pārzīņu un datu subjektu izpratni par personas datu definīciju, DVI ir izstrādājusi rekomendāciju „Personas datu definīcija”.

Pārzinim ir jāņem vērā, ka viena un tā pati informācija var būt divu (vai vairāku) fizisko personu personas dati. Attiecīgi pārzinim jāvērtē šādi informācijas pieprasī-

¹ ANO Konvencijas par bērna tiesībām 1. pants, 20.11.1989.

jumi, lai izvērtētu, kāda informācija datu subjektam ir sniedzama.

Pārziņa atbildība

Ja mērķi, kādam tiek apstrādāti personas dati, nosaka pārzinis (organizācija, institūcija, NVO vai arī fiziska persona), tad pārzinis ir atbildīgs par atbildes sniegšanu uz DSP. Ja pārzinis izmanto personas datu operatoru, tad jāpārlicinās, ka ir spēkā esoši līguma nosacījumi, kas nodrošina, ka personas datu operatora saņemtie DSP tiek atbilstoši izskatīti un tiek attiecīgi nosūtīti pārzinim.

Pārzinim varētu būt sarežģīti sniegt atbildes uz DSP, ja nav atbilstošas informācijas pārvaldības sistēmas. Tā kā datu subjektiem Latvijā jau kopš 2000. gada 20. aprīļa ir garantētas pieejas tiesības saviem personas datiem, kas ir jebkurā personas datu apstrādes sistēmā, tad pārziņu informācijas sistēmām ir jābūt tādām, kas atbalsta DSP izpildi. Ja pārzinis iegādājas vai veido jaunu informācijas pārvaldības sistēmu, kas ietver arī personas datu apstrādi, viņam ir jāizvirza atbilstoši nosacījumi attiecībā uz personas datu meklēšanu tajā, lai sekmētu DSP nodrošināšanu.

Termiņi

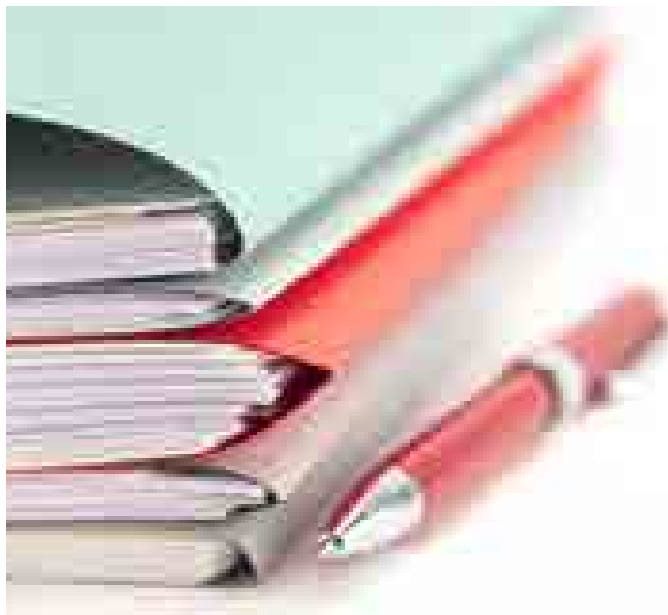
Pārzinim ir jāizskata DSP atbilstoši FPDAL prasībām – mēneša laikā no dienas, kad ir saņemts DSP. Ja datu subjekts pieprasa informāciju attiecībā uz videonovērošanu, datu subjektam ir pienākums pēc pārziņa attiecīga pieprasījuma sniegt informāciju, kas nepieciešama datu subjekta un pieprasīto personas datu identificēšanai, un attiecīgi pārzinim jāsniedz attiecīgā informācija mēneša laikā no brīža, kad saņemta papildu informācija no datu subjekta. Informācijas izsniegšanu pārzinis var atteikt, ja datu subjekts atsakās sniegt pārzinim pieprasīto informāciju attiecībā uz videonovērošanu.

Maksa par DSP izpildi

Datu subjektam ir tiesības ne biežāk kā divas reizes gadā bez maksas no pārziņa saņemt rakstveidā FPDAL noteikto informāciju, kas ir personas datu apstrādes informācijas sistēmā, vai pamatotu pārziņa rakstveida atteikumu pilnībā vai daļēji sniegt FPDAL minēto informāciju.

Izņēmumi attiecībā uz personām ar invaliditāti

Situācijās, kad personām ar invaliditāti ir grūtības sazināties rakstveidā, lai iesniegtu DSP, pārzinim ir pienākums izdarīt saprātīgus un samērīgus izņēmumus attiecībā uz šādām personām. Piemēram, pārzinis var nodrošināt iespēju iesniegt mutisku DSP, un labā prakse būtu, ja pārzinis šādu mutisku DSP noformētu rakstveidā, un ar to iepazīstinātu datu subjektu un attiecīgi saņemtu apstiprinājumu, ka DSP ir atbilstoši sagatavots.

Ja datu subjekts uzskata, ka pārzinis nav izdarījis saprātīgus un samērīgus izņēmumus, saņemot DSP, datu subjekti var vērsties tiesā, pamatojoties uz Satversmes 91. pantu, kas nosaka, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Diskriminācijas aizlieguma mērķis ir nepieļaut nevienlīdzīgu attieksmi, ja tā balstās uz kādu aizliegtu kritēriju.²

Par vienu no aizliegtajiem kritērijiem tiek uzskatīta invaliditāte.

Identitātes pārbaude

Lai nepieļautu, ka kādas personas dati tiek nosūtīti citai personai nejausi vai maldināšanas rezultātā, pārzinim ir nepieciešams pārliecināties par personas datu pieprasītāja identitāti. Pārzinis var pieprasīt tik daudz informācijas, cik nepieciešams, lai varētu pārliecināties, ka persona, kas pieprasa informāciju, ir persona, uz kuru attiecas konkrētie personas dati (vai arī tā ir persona, kas ir attiecīgi pilnvarota iesniegt DSP).

Pārzinim, pieprasot no datu subjekta jeb informācijas pieprasītāja viņu identificējošu informāciju, jāievēro samērīgums. Pārzinis nevar pieprasīt vairāk informācijas, nekā tā ir nepieciešama, lai varētu identificēt pieprasītāju. Ne vienmēr persona, kas iesniedz DSP, var būt tā pati persona, par kuru tā uzdodas. Pirms sniegt jebkādu informāciju, atbildot uz DSP, pārzinim arī jāpārbauda pieprasītāja pasta adrese vai e-pasta adrese, ja pieprasītājs ir lūdzis nosūtīt informāciju uz kādu no šīm adresēm.

Piemērs.

Ārsta prakse saņem DSP no kādas personas, kas apgalvo, ka ir bijušais tās pacients. Personas vārds ir atrodams pacienta lietās, bet DSP nesatur nekādu citu informāciju, kas ļautu pārliecināties, ka pieprasītājs tiešām ir tā persona, uz kuru attiecas pieprasītā informācija. Šādos gadījumos būtu samērīgi ārsta praksei lūgt informācijas pieprasītājam iesniegt papildu informāciju, pirms sniegt atbildi uz DSP. Potenciālais risks bijušajam pacientam, ka informācija par viņa veselību varētu būt nosūtīta citai personai, ir samērojams ar ārsta prakses tiesībām būt piesardzīgai un prasīt papildu informāciju, pirms tiek nodrošināta DSP izpilde. Piemēram, prasīt uzrādīt personu identificējošus dokumentus (pasi vai personas apliecību).

Labā prakse, atbildot uz DSP

Pārvaldība

Organizācijas interneta māja lapā ir informācija, ka DSP tiks izskatīts mēneša laikā un uz katru vēstuli tiek sniegta atbilde, cik ilgā laikā tiks atbildēts uz DSP.

² Skatīt – *Latvijas Republikas Satversmes komentāri*, III nodaļa Cilvēka pamattiesības; 2001. gads; 89. punkts; 98. lpp.

DSP izpildes kontrole

Pārzinim, nodrošinot DSP izpildi, ir jākontrolē atbildes sniegšanas process un jā saglabā sniegtās informācijas kopija kopā ar informāciju, kas skaidro jeb pamato, kāpēc tāda konkrētajam pieprasītājam tika sniegta.

Pārzinis var izstrādāt DSP izskatīšanas un kontroles standartprocedūru, kas nosaka arī kārtību, kā pārlicināties par datu subjekta identitāti, kā nodrošināt savlaicīgu informācijas apkopošanu un sniegšanu datu subjektam. Pārzinis var izveidot kontrolsarakstu ar kontroljautājumiem, kas tiek pievienots katram saņemtajam DSP.

5. Atbilstošas informācijas atrašana un iegūšana

Datu subjekta pieejas tiesību apjoms

Atbildes sniegšana uz DSP nereti var būt izaicinājums. Tas ir atkarīgs no pieprasījuma rakstura, no tā, kāda apjoma personas dati ir pieprasīti, vai personas dati atrodas personas datu apstrādes sistēmā, kā arī svarīgs aspekts ir arī tas, kādā veidā noteiktā informācija tiek glabāta. DVI norāda, ka arguments, ka personas datus jeb citu pieprasīto informāciju ir grūti atrast, nevar būt par pamatu tam, ka attiecīgā informācija datu subjektam netiek sniegta.

Pārziņiem ir jānodrošina un jāpieliek attiecīgas pūles, lai atrastu pieprasīto informāciju, kas atrodas personas datu apstrādes sistēmā. Jebkurš lēmums attiecībā uz DSP ir jāvērtē saistībā ar to, ka datu subjekta pieejas tiesības ir fundamentāls personas datu aizsardzības aspekts.

Pieprasījuma precizēšana

Pārzinis nevar pieprasīt precizēt vai konkretizēt DSP, bet var lūgt sniegt papildu informāciju, kas pārzinim palīdzētu atrast datu subjekta pieprasīto informāciju. Tātad, ja pieprasītājs lūdz "visu informāciju par viņu, ko pārzinis apstrādā personas datu apstrādes sistēmā", viņam ir tiesības iesniegt šāda veida pieprasījumu. Pārzinis var lūgt precizēt informāciju par pieprasījumu – piemēram, precizēt norādi uz konkrētiem dokumentiem un datumiem.

Arhivētā informācija un rezerves kopijas

Pārzinim ir nepieciešams ieviest procedūras, kas nodrošina iespēju atrast un iegūt personas datus, kas ir elektroniski arhivēti vai saglabāti rezerves kopijās. Šis process var būt daudz sarežģītāks nekā personas datu iegūšana no aktīvā lietošanā esošām personas datu apstrādes sistēmām. Personas datu glabāšana ir viens no personas datu apstrādes veidiem, tādēļ pārzinim jānodrošina DSP izpilde arī attiecībā uz personas datiem, kas tiek saglabāti, nevis tikai aktīvi izmantoti.

Dzēstā informācija

Informācija ir uzskatāma par „dzestu”, ja tā ir neatgriezeniski iznīcināta un nav iespējams tai nekādā veidā piekļūt un to atjaunot/atgūt. Ja personas dati, kas kādreiz tika apstrādāti pārziņa personas datu apstrādes sistēmā, no šīs sistēmas ir dzēsti, bet, izmantojot informācijas tehnoloģiju risinājumus, kas ir pārziņa rīcībā, tos ir iespējams atjaunot/atgūt, atbilde uz DSP ir jāsniedz arī attiecībā uz šiem personas datiem. Vienlaicīgi DVI norāda, ka personas datu glabāšana ir saistīta ar personas datu apstrādes mērķi, un, kad tas ir sasniegts, pārzinim ir jāvērtē, vai personas dati nav neatgriezeniski jādzēš.

Ja pārzinis personas datus apstrādā papīra formātā, bet šī informācija ir sistematizēta, t.i., attiecīgi izveido-

ta personas datu apstrādes sistēma (jebkādā formā fik-sēta strukturizēta personas datu kopa, kas ir pieejama, ievērojot attiecīgus personu identificējošus kritērijus) – tad datu subjektam ir tiesības, izmantojot DSP, pie-prasīt informāciju par savu personas datu apstādi arī attiecībā uz to.

Izmaiņas personas datus, pamatojoties uz DSP

DSP izpilde attiecas uz pārziņa rīcībā esošajiem da-tiem, kad DSP tiek saņemts. Pastāv iespēja, ka DSP iz-skatīšanas laikā pārzinis ir aktualizējis, labojis vai pat dzēsis konkrētā datu subjekta personas datus. Kad pār-zinis sniedz atbildi uz DSP, svarīgi ir sniegt informāciju, ko pārzinis apstrādā (t.sk. glabā) uz to brīdi, kad tiek sniegta atbilde uz pieprasījumu, pat tad, ja informācija atšķiras no tās, kad tika saņemts pieprasījums.

Tomēr nav pieļaujams, ka pārzinis labo, izmaina vai dzēš personas datus, saņemot DSP, ja citos apstākļos to pārzinis nebūtu darījis.

6. Datu subjektu pieprasījumu izskatīšana, ja tā saistīta ar informāciju par citu personu

Pamatnoteikumi

Atbildot uz DSP, pārzinis var ietvert informāciju, kas saistīta gan ar pieprasītāju, gan arī citu fizisko personu.

FPDAL nosaka, ka pārzinim nav jāsniedz informācija, izpaužot informāciju par citām fiziskām personām, iz-ņemot, ja:

- citas fiziskās personas ir piekritušas, ka viņu perso-nas dati tiek izpausti pieprasītājam;

- tas ir tiesiski un samērīgi, ņemot vērā visus aps-tākļus, izpildot DSP un nesaņemot citu fizisko per-sonu piekrišanu.

Vai ir izpaužami personas dati, kas attiecas uz trešām personām – tas pārzinim katrā gadījumā ir jāvērtē at-sevišķi. Šis lēmums var ietvert datu subjektu tiesību sa-balansēšanu ar citu personu tiesībām uz savu personas datu aizsardzību. Ja cita persona piekrīt, ka informācija par viņu tiek izpausta konkrētai personai, kas piepra-sījusi informāciju, tad to var attiecīgi darīt. Tomēr, ja šādas piekrišanas nav, pārzinim ir jālemj, vai šāda datu izpaušana ir tiesiska un samērīga.

Lai pārzinis varētu izlemt, vai izpaust informāciju par trešām fiziskajām personām, pamatojoties uz DSP, svarīgi izvērtēt šādus aspektus:

Vai DSP pieprasītā informācija ietver trešās per-sonas datus?

Pārzinim nepieciešams izvērtēt, vai ir iespējams at-bildēt uz DSP pieprasījumu, neatklājot informāciju, kas attiecas un identificē trešās fiziskās personas. Attiecīgi pārzinim nepieciešams ņemt vērā visu in-formāciju, ko plānots izpaust un samērīgi ņemt vērā jebkādu citu informāciju, kas varētu būt pieprasī-tāja rīcībā, lai viņš varētu identificēt trešo personu.

Vai trešā persona ir devusi savu piekrišanu?

Praksē visskaidrākais tiesiskais pamats, lai izpaustu trešās personas informāciju, atbildot uz DSP, ir sa-ņemt trešās personas piekrišanu.

Vai ir samērīgi izpaust informāciju bez piekrišanas?

Praksē var būt gadījumi, kad pārzinim ir grūti iegūt trešās personas piekrišanu, t.i., tā var nesniegt piekri-šanu vai arī pārzinim nav iespējams sazināties ar tre-šo personu. Attiecīgi pārzinim ir jālemj, vai ir samērīgi un tiesiski izpaust informāciju par trešām personām.

Pieņemot lēmumu, pārzinis izvērtē šādus aspektus:

- Vai pārzinim pastāv kādi konfidencialitātes pienākumi attiecībā pret trešo personu? Konfidencialitātes pienākums rodas, ja informācija nav pieejama publiski un tā ir pārzinim izpausta, pieņemot, ka pārzinis nodrošinās konfidencialitāti. Tas ir saistīts ar pastāvošajām attiecībām starp pusēm (piemēram, medicīnas joma – ārsts un pacients; darba tiesiskās attiecības – darba devējs un darbinieks; jurisprudence – advokāts un klients; finanšu joma – banka un klients).
- Vai ir mēģināts iegūt trešās personas piekrišanu?
- Vai pastāv iespēja, ka trešā persona sniegs piekrišanu?
- Vai nav saņemti atteikumi sniegt piekrišanu?
- Vai informācija jau ir tās personas rīcībā, kas izdara DSP? Ja informācija par trešo personu jau iepriekš ir tikusi sniegta DSP pieprasītājam, tad tā jau ir DSP pieprasītāja rīcībā. Pārzinim ir jāvērtē arī, vai tā ir pieejama publiski.
- Nosacījumi attiecībā uz personu, kas izdara DSP. Informācijas svarīgums pieprasītājam arī ir svarīgs faktors.
- Vai tiek pieprasīta informācija par personas veselību? Atsevišķos speciālajos tiesību aktos var būt paredzēta speciāla kārtība attiecībā uz no-

teiktas informācijas saņemšanu (piemēram, Pacientu tiesību likums).

Ja pārzinis nav ieguvis piekrišanu izpaust trešās personas datus, pārzinis ir izlēmis neizpaust trešās personas datus, pārzinis to var nesniegt. Tomēr pārzinim saglabājas pienākums sniegt informāciju tās pieprasītājam, ciktāl netiek izpausti trešās personas dati.

Pārzinim ir jāizvērtē informācijas par trešām personām izsniegšanas tiesiskums, saglabājot pie sevis informāciju par tiesiskuma izvērtēšanu jeb pamatojumu par lēmumu izsniegt vai neizsniegt informāciju par trešām personām. Piemēram, saglabājot informāciju, kāpēc pārzinis nolēma neprasīt personas piekrišanu vai kāpēc noteiktajos apstākļos tas nav bijis samērīgi.

7. Informācijas nosūtīšana pieprasītājam

Pārzinim ir jāatceras, ka datu subjekta pieejas tiesības nenozīmē tikai sniegt datu subjekta personas datu kopiju. Datu subjektam ir arī tiesības saņemt:

- informāciju, vai viņa personas dati tiek apstrādāti personas datu apstrādes sistēmā. Pat tad, ja DSP pieprasītāja personas dati netiek apstrādāti, pārzinim ir jāsniedz atbilde uz pieprasījumu;

- personas datu aprakstu (datu veidus), apstrādes mērķus, tiesisko pamatu, un vai personas dati ir tikuši sniegti trešām personām (piemēram, kādām organizācijām, iestādēm vai fiziskām personām);
- personas datu ieguves avotus, ja vien likums pārzinim neaizliedz šīs ziņas izpaust;
- skaidrojumu par automatizētās apstrādes sistēmās izmantotajām apstrādes metodēm, par kuru piemērošanu tiek pieņemti individuāli automatizēti lēmumi (piemēram, ja tiek piešķirts vai atteikts piešķirt kredītu, tiek novērtēts sniegums darbā);
- informāciju par iespējām izmantot savas datu subjekta tiesības.

Pārzinim ir jāizvērtē katrs dokuments vai datu kopa atsevišķi un pat katra dokumenta saturs, lai novērtētu, kādu informāciju tas satur.

8. Izņēmumi

Izņēmumi un ierobežojumi

FPDAL nosaka vairākus izņēmumus, kad pārzinim ir tiesības nesniegt informāciju, pamatojoties uz DSP. Izņēmumu piemērošana ir atkarīga arī no konkrētā DSP apstākļiem, un attiecīgi pārzinis var atteikties sniegt visu vai daļu no pieprasītās informācijas. Atsevišķi ierobežojumi var būt saistīti ar pašu pieprasījumu. Piemēram, pastāv ierobežojumi izpaust citu fizisko personu datus, atbildot uz DSP.

Ierobežojumi attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu lietās, finanšu tirgus dalībnieku uzraudzību un makroekonomisko analīzi

FPDAL 15. panta piektā daļa nosaka, ka datu subjektam nav tiesību saņemt informāciju par sevi, ja šo informāciju aizliegts izpaust saskaņā ar likumu šādās jomās:

- nacionālā drošība;
- valsts aizsardzība;
- sabiedrības drošība;
- krimināltiesību joma;
- nolūkā nodrošināt valsts finanšu intereses nodokļu lietās;
- finanšu tirgus dalībnieku uzraudzība un makroekonomiskā analīze.

Izņēmumi tiek piemēroti katrā gadījumā atsevišķi un tikai saistībā ar iepriekš minētajiem mērķiem. Pārzinim ir jāvērtē katrā gadījumā atsevišķi, vai šie ierobežojumi ir piemērojami.

Piemērs.

*Nodokļu maksātājs pieprasa personas datus par sevi
Valsts ieņēmumu dienestam saistībā ar notiekošu*

izmeklēšanu par iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Ja, izpaužot šo informāciju, ko Valsts ieņēmumu dienests ir apkopojis par minēto nodokļu maksātāju, tiks traucēta izmeklēšana, piemēram, tāpēc, ka būs apgrūtināta pierādījumu savākšana, Valsts ieņēmumu dienests var atteikt sniegt personai informāciju par to.

Pārzinim ir jāpārbauda, vai izņēmums attiecas uz visiem personas datiem, kas iekļauti DSP, vai tikai daļu no tiem.

Piemērs.

Iepriekšējā piemērā par notiekošu izmeklēšanu, kas saistīta ar iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas, Valsts ieņēmumu dienestam bija tiesības piemērot izņēmumu, atsakot datu subjektam sniegt tā personas datus, jo tas, iespējams, traucētu Valsts ieņēmumu dienestam veikt izmeklēšanu. Tomēr Valsts ieņēmumu dienestam nebūtu tiesības atteikties sniegt citu informāciju par nodokļu maksātāju.

FPDAL paredz, ka datu subjektam sniedzamajā informācijā aizliegts iekļaut informāciju par valsts institūcijām, kas ir kriminālprocesa virzītāji, operatīvās darbības subjekti vai citas institūcijas, par kurām likums aizliedz šādas ziņas izpaust.

Līdz ar to pārzinim gadījumos, kad tas nav pārliecināts, vai informāciju par konkrēto datu subjektu ir saņēmušas valsts institūcijas, kuras ir kriminālprocesa virzītāji, operatīvās darbības subjekti vai citas institūcijas, par kurām likums aizliedz šādas ziņas izpaust, ir nekavējoties jāpārbauda tas, pieprasot precizējošu informāciju no attiecīgajām institūcijām, lai tas varētu laicīgi izpildīt pienākumu sniegt datu subjektam atbildi uz DSP.

9. Speciālie gadījumi

Ir gadījumi, kad citi normatīvie akti nosaka papildu kārtību par informācijas sniegšanu datu subjektam.

Kredītinformācijas biroji

Pastāv speciāli noteikumi, kas reglamentē pieeju personas datiem, ko apstrādā kredītinformācijas biroji. Kredītinformācijas biroju likums nosaka, ka datu subjektam ir tiesības divas reizes gadā saņemt informāciju no kredītinformācijas biroja:

- tiešsaistē – bez maksas,
- pa pastu – sedzot pasta izdevumus.

Veselības informācija

Pacientu tiesību likums nosaka nosacījumus attiecībā uz datu subjektu tiesību ievērošanu. Tas nosaka, ka pacientam ir tiesības iepazīties ar saviem medicīniskajiem dokumentiem, pieprasīt un saņemt izrakstus, norakstus un kopijas atbilstoši ārstniecības iestādē apstiprinātajam cenrādī, izņemot izņēmumus, ko paredz FPDAL. Izrakstus, norakstus un kopijas pacients saņem trīs darbdienu laikā no attiecīgā pieprasījuma iesniegšanas dienas.

Pacientam ir tiesības saņemt informāciju par viņa medicīniskajos dokumentos iekļautās informācijas izmantošanu. Ja pacienta medicīniskajos dokumentos ir informācija par citas personas sensitīvajiem datiem vai informācija, kuru sniegusi trešā persona, bet lūgusi to neizpaust pacientam, pacienta tiesības iepazīties ar medicīniskajiem dokumentiem nodrošina tiktāl, ciktāl tas neskar trešās personas tiesības.

Papildus Pacientu tiesību likums nosaka, ka nepilngadīgam pacientam ir tiesības saņemt no ārstniecības personas savam vecumam un briedumam

saprotamu informāciju. Nepilngadīga pacienta likumiskajam pārstāvim ir tiesības saņemt informāciju par šā pacienta veselības stāvokli. Nepilngadīga pacienta likumiskajam pārstāvim informāciju nesniedz, ja šādas informācijas izpaušana var kaitēt attiecīgā pacienta interesēm. Ārsts pieņemto lēmumu ieraksta pacienta medicīniskajos dokumentos un informē par to bāriņtiesu.

Informācija par skolēniem

Ņemot vērā, ka skolēns vairumā gadījumu ir nepilngadīga persona, datu subjekta tiesības var izmantot persona, kas var rīkoties attiecīgās nepilngadīgās personas vārdā. Vairumā gadījumu tie ir skolēna vecāki. Līdz ar to iepriekš minētās personas var iesniegt datu subjekta pieprasījumu attiecībā uz skolēna personas datiem, ko skola par viņu apstrādā. Ņemot vērā, ka ne visas skolas var tikt uzskatītas par juridiskām personām un tādējādi tās nevar tikt uzskatītas par pārziniem (piemēram, pašvaldību skolas), pienākums sniegt atbildi uz datu subjekta pieprasījumu ir pārzinim. Ja skola nav pašvaldības iestāde, tad pienākums sniegt atbildi uz datu subjekta pieprasījumu ir attiecīgajam pārzinim – fiziskajai vai juridiskajai personai.

Ņemot vērā, ka nav speciālā tiesiskā regulējuma attiecībā uz informāciju par pārbaudījumu rezultātiem, šai informācijai tiek piemēroti vispārējie FPDAL noteiktie informācijas saņemšanas noteikumi, kas attiecas uz datu subjektiem (pilngadīgām fiziskām personām). Detalizētāku informāciju skatīt Datu valsts rekomendācijā „Bērnu datu aizsardzība skolās”.

10. Datu subjektu tiesību nodrošināšanas kontrole

Datu valsts inspekcijas uzraudzības tiesības.

Jebkurš, kas uzskata, ka viņa tiesības, apstrādājot personas datus, ir pārkāptas var lūgt DVI pārbaudīt, vai, sniedzot vai nesniedzot atbildi uz DSP, ir ievērots FPDAL.

Ja DVI konstatēs, ka datu subjekta tiesības ir tikušas pārkāptas, tad atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam tiks vērtēts, vai piemērojams administratīvais sods, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 204.⁸ pantā, kas paredz atbildību par likumā noteiktās informācijas nesniegšanu datu subjektam.

Soda sankcijas ir noteiktas šādas: brīdinājums vai naudas sods fiziskajām personām no septiņdesmit līdz septiņsimt eiro, amatpersonām – no divsimt astoņdesmit līdz septiņsimt eiro, bet juridiskajām personām – no tūkstoš četršimt līdz septiņtūkstoš simt eiro.

Kompensācija datu subjektam

Ja, pārkāpjot FPDAL, personai nodarīts kaitējums vai radīti zaudējumi, personai ir tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu. Tas attiecas arī uz gadījumiem, ja nav sniegta atbilde uz DSP un tādējādi datu subjekts var pieprasīt attiecīgu kompensāciju par atbildes nesniegšanu. Par šo kompensāciju lemj tikai tiesa.

Pirms iesniegt prasījumu tiesā, datu subjekts var lūgt DVI izvērtēt, vai noteiktajā situācijā ir tikušas pārkāptas viņa kā datu subjekta tiesības, ko paredz FPDAL.

Datu subjekta pieprasījuma nodrošināšanas pārbaudes lapa

Deviņi priekšnosacījumi, lai pārzinis nodrošinātu atbilstošu datu subjekta pieprasījuma izpildi.

1. Vai tas ir datu subjekta pieprasījums?

Jā – skatiet 2. punktu;

Nē – izskatiet iesniegumu parastajā Jūsu organizācijā noteiktajā kārtībā.

Jebkurš rakstveida fiziskas personas pieprasījums, kurā indivīds prasa savus personas datus, ir datu subjekta pieprasījums.

2. Vai ir saņemta nepieciešamā informācija, lai varētu pārliecināties par pieprasītāja identitāti?

Jā – skatiet 3. punktu;

Nē – pieprasiet datu subjekta pieprasījuma iesniedzējam papildu informāciju (atbilstošā apjomā), kas Jums ļautu identificēt un pārliecināties par pieprasītāja identitāti.

3. Vai ir nepieciešama papildu informācija no pieprasītāja, lai Jūs varētu nodrošināt attiecīgas informācijas sniegšanu?

Nē – skatiet 4. punktu;

Jā – pēc iespējas ātrāk pieprasiet papildu informāciju, kas attiecīgi Jums ir nepieciešama, lai pilnvērtīgi varētu sniegt informāciju tās pieprasītājam.

4. Vai Jūsu rīcībā ir informācija, ko pieprasītājs vēlas saņemt, un vai tā atrodas personas datu apstrādes sistēmā?

Jā – skatiet 5.punktu;

Nē – informējiet pieprasītāju, ka Jūsu rīcībā nav tādas informācijas, ko konkrētā persona vēlas un var no Jums saņemt.

5. Vai pārzinis var mainīt informāciju starp pieprasījuma saņemšanas un atbildes sniegšanas brīdi, pamatojoties uz DSP?

Nē – skatiet 6. punktu;

Jā – Jūs varat veikt izmaiņas, kas ir saistītas ar ikdienas regulāro personas datu apstrādi pēc datu subjekta pieprasījuma saņemšanas.

Jūs nevarat veikt izmaiņas, pamatojoties uz izskatāmo DSP, pat tad, ja Jūs konstatējat, ka Jūsu rīcībā esošā informācija ir neprecīza vai nepilnīga.

6. Vai sniedzamā informācija ietver informāciju par citām fiziskām personām?

Nē – skatiet 7. punktu;

Jā – Jūs nevarat sniegt informāciju, ja vien citas personas nav devušas piekrišanu savu datu izpaušanai vai Jūs esat pieņēmuši pamatotu un tiesisku lēmumu, ka ir samērīgi un tiesiski informāciju izsniegt bez citu personu piekrišanas. Skatiet 7. punktu.

7. Vai Jums ir pienākums sniegt informāciju?

Jā – skatiet 8. punktu;

Nē – ja visai informācijai, ko pieprasa datu subjekts, var tikt piemēroti likumā noteiktie informācijas sniegšanas izņēmumi, tad Jums ir jāsniedz atbilde, ka Jūs neapstrādājat tādas konkrētās fiziskās personas datus, kurus Jums ir pienākums sniegt.

8. Vai sniedzamā informācija ietver kādus sarežģītus kodējumus (saīsinājumus, apzīmējumus) vai terminus?

Nē – skatiet 9. punktu

Jā – Jums jāsniedz skaidrojums par kodējiem vai terminiem, lai informācija būtu saprotama datu subjektam. Skatiet 9. punktu.

9. Sagatavojiet atbildi

Jums ir jāsniedz informācija tās sākotnējā formā, ja vien fiziskā persona nepiekrīt to saņemt savādāk, vai arī to izdarīt nav iespējams vai ir nesamērīgi.

Datu valsts inspekcija

Tālr. 67223131

Blaumaņa iela 11/13-15,

Rīga, LV-1011

e-pasta adrese: info@dvi.gov.lv

www.dvi.gov.lv

